dygðug-viðleitni. Fyrst er þegar andsjeð, að dygðaæfingin, er sem meðal til að afla sjer Guðdlegrar náðar —, þá leiðir-hún mjög langt burt frá dygðinni, en eptir henni, og er þá í sjðferðislegum skilningi skuld. Þetta er þegar sk-ar andsjeð frá trúarinnar sjónarmiði, því dygðaæfingin er miðstöð hugmyndinni um trú. Trúin er innranlegs lífsafl, en þetta innra, ósýnilega lífsafl — það vill ekki einungis vera í djúpinu, heldur sína sig í öllum atriðunum hins sjðferðislega lífs. Svo sem þetta lifandi afl, verkandi útávið, tekur hún sjer ekki bólfestu í einu atriði lífsins, heldur hlýtur trúin jafnt að verka, eins og sínnleg í öllum atriðunum lífsins. Það er þessvegna á móti hugmynd trúarinnar sjálfrar — að dygðaæfingalífið, vendi lífsstefnu útaf fyrir sig, eins og einhver endlegur afkimi, svo maðurinn veldi vera einungis dygðaæfingar maður. Þessvegna gjetur munkalíf, ekki haft neitt sannarlegt gildi fyrir sig. Dygðin verður í þessum hætti æfinlega, í stað þess að hún á að lýsa sjer í óendanlegri margbreytni, í öllum atriðunum lífsins. Trúin sjálf innibindur í sjer hugmynd um samfjelag. Sama sjest líka, þegar maður skoðar það frá alheims manneðlinu. Maðurinn sem lifir, í hinu sjðferðislega fjelagi, er ekki ætlaður sjer einum aðskildum, frá öllum öðrum, heldur er einnhvernn þann fyrir sinni sál-arafhent, óaðgreinanlegt frá umheiminum fyrir náungans fullkomleikanum —, dygðaskapfærin verði eingengjöm, og þá myndi það sama sjðferðislega gildi, ef hún væri ekki líka sameinuð sjálfsafneitun og umheiminum fyrir öðrum — enn munkurinn fer eins að, og ekkjert sjðferðislegt fjelag, verði fyrir utan það — hann dregur sig útúr hinu sjðferðislega fjelagi, sem hann þó er í, og neitar því um sína fjármuni. Dygðirnar og frelsisins vegur til Guðs, liggur um allar brautir lífsins, dygðin er ekki þrennur sjer eða þar, heldur má alstaðar finna hinn þrönga veg, eins og líka alstaðar má finna hinn breiða veg —. Hin sjðferðislega fullkomnun er því, að finna þannig með því að maðurinn gjöri sig úti hjá æfinnsýka heimslíf. Hin sjðferðislega fullkomnun er því að finna með því, með fullkomleikanum trúarinnar, á hverja mynd maður er, í sjðferðislegum skilningi, allra handa áverki dygðanna. Kórónar trúarinnar að hann og svo taki þátt hvarvetna í starfsemi lífsins — jafnt sjálfs síns — sjálfs síns vegna — sem ná-ungans vegna og þörfunum — eptir þeirri köllun, sem hverjum er úthlutað í fjelaginu = Guðs og manna fjelagi —. Af þessari ástæðu, gjetur dygðaæfingin, aldrei orðið köllun útaf fyrir sig. Nú gjeta menn spurt: þó nú ekki sje nein köllun, sem dygðina væri að finna í, hvernig er í öðrum lífsskoðunum þó má þenja samt, hvort dygðaæfingin eigi einungis rjett í lífinu? Frá hinu æðsta sjðferðislega sjónarmiði, gjetur hún ekki átt sjer stað. (Schleiermacher, hefur veitt henni um alt gildi) vegna þess hún altaf setji það, sem hafi í sjálfu sjer sje augnamið, og hafi sjðferðislegt gildi, sem meðal þann-ig. Jesúítarnir kenna, sem í sjálfu sjer sje augnamið. Hin sama sjðferðislega skoðun, aðgreinir ekki augnamið og meðal, og í hinu sama sjðferðislega lífi, falla hvorutveggja altaf saman. Schleiermacher hefur rjett, þegar maður hefur hugsjónina fyrir augum. Nú verðum vjer ef eptir að gjeta þess, að þó vjer sjeum ekki undir lögmálinu, í hjeðinglegum skilningi, þá er þó lögmálsins reglugjörðir oss enn nauð-synlegar. Okkar kjenningar viðurkjenna "triplicem usum legis"? —. Því þó syndarinnar vald sje sigrað, þá er þó breiskleikinn altaf drottnandi; — Gjætum vjer líkast í hinu sama, sjðferðislega sjónarmiði, þá hverfi af sjálfu sjer öll dygðaæfing. Af því sem og hældleikinum veldur, þá þurfum vjer að leita viðvara áminningunum og hvötunum lögmálsins, og þessvegna, einnig dygðaæfinganna — æfa dygðina eptir reglum lögmálsins —. Enn lífið veit á að skoða að því, að vjer þurfum ekki á þessum reglunum að halda, og það er fyrirætlunin, að dygðaæfingin hverki hverki, sem eptirstöðvar hins lögmálslega ríkis. — Sam-kvæmt þessu sjest hvernig með skuli dygðaæfingarfræðina, al. þá vísindagrein sem talar um æfingarmeðal dygðanna. Þessi vísindagrein gjetur ekki framar átt sjer stað, heldur er "casuistiken", og er eins og hún sprottin af misskilningi á takmörkunum vísindanna, og misskilningi á eðli einstaklingsins. Hún liggur fyrir utan takmörk vísindanna, að ætla alt það einstaka, sem er þó mjög þessarar vísindagreinar, ef hún ætti að vera að halda. — Ef spurt er um það, hverjar reglur sjeu til, að æfa dygðina, þá er margbreytni þess-sama reglna ótæmanlegar, því þær verða að ítrekast eins og margbreytni mannlegrar náttúru, og eins og hún er mikil og margbreytt. Þær reglurnar verða að laga sig, eptir einkunnum hvers einstaks manns, og þær reglur verður hver að finna sjer sjálfur. Hin algilda meðal, og almenna meðal, fyrir dygðina, enn hin einstöku skjæðunum, hins sjðferðislega lífs sjálfs, hjúskaparlíf, vísindalíf, o. s. frv. þess háttar, og

laks safnaðarinnar líf, því lífið er meðal og augnamið og undirbúningurinn, undir dygðina, fellur alt saman við það dygðuga líf sjálft; — í þessum skjeiðinnum verður aðgreindur skuli dygðanna, frá skó-la lífsins, "Asketiken" gjetur ekki staðist, heldur verður að hverfa inní þennan kafla sjðafræð-innar —— —— —— ——.

Þriðji partur.

Hið góða, sem sjðferðislegt ríki.

49. grein.

Maðurinn, sem sjðferðisleg persóna, gjetur ekki hugsast án sjðferðislegs fjelags, án þess að vera líður þessarar heildar. Hið góða tekur sjer bústað, eptir eðli sínu, og þessvegna verður það að lýsa sjer í ýmsum myndum, í sinni fjelagsbyggingu: því í þann hátt einnig það sjer einungis sama til-vera, að það myndi sjer ríki, þar sem Guðsríkið er miðpunkturinn á. Vilji maðurinn hera þessum kafla sjðfræðinnar, samanvið trúarfræðina, þá svarar hann til lærdómsins um söfnuðinn eða kirkj-una. — Hugsjón hins góða, sem hjer á jörðinni er hulið mönnum, er skoðuð hjer í lýsingunni sinni eins og afl og byggður líf síns fjelagsskapar. Hugmyndir um þetta fjelagsinsríki (— rjettara sagt ríki frelsisins —) hvernig það skuli og eigi að skapast, sjest ljósast með því, að skoða samband-ið milli þess almenna og einstaka, milli heildarinnar og partanna. Næst sýnist hjer að liggja við, að fjela-gsskapurinn sje orðinn til, fyrir frjálsa sameining frjálsra manna. Þetta er satt, um er einungis ámin-hlýtin, t. d. heimilislíf, hangarlíf, kirkjulíf, þessi skjeiðunum eru til, að því leiti sem þau skap-ast af starfsemi manna, og má segja að þau sjeu ávöxtur, hinnar frjálsu starfsemi; enn ekki sjá-um verður maður að segja, að fjelagslífið með sínum ýmsu skjeiðinnum, er skilyrði hinnar starf-semi hinna frjálsu ljóma, að það sje grundvallar frelsisins, á undan starfsemi hvers einstaklings. Þetta, að heildin er á undan pörtunum, er ráðgáta fyrir hugsunina, sem segir að hvorki verður ska-pi heildina, enn gjetur ekki skilið "totum est parte prius"? Fjelagsskapurinn, skapast ekki einungis eptir ásetningi ljómanna, heldur og er það andansvald, sem á það einstaklingunum, skapar sjer sjálft lífsmeiti og fjelagsskap; Enn menninn eru frjáls verkfæri, í tilbúningi and-ans. Þannig skapast og lögest heimilislífið og hjúskaparlífið, fyrir ómeðvitað frjálsra ljóma, enn í hinu bygginu er það grundvöllur, og undirstaða fyrir frelsisins ataiku. Hin borgaralega fjelagsstjórnin er ávöxtur, sem orðinn er til af samanverkandi, og starfsemi borgaranna, enn þó er þetta fjelag, eingu að síður skilyrði fyrir starfsemi sjerhvers þeirra — þeir vaxa upp úr skauti hinns borgaralega fjelags. Safnaðarlífið er ávöxtur trúarinnar, og hinnar sjðferðislegu starfsemi lífsins; enn á hinu bygginu grundvöllur fyrir alla trúar- og sjðferðis-lífi, hinns einstaka ljóma; kirkjan er móðir ("mater ecclesia")? ——; Spurði maður nú um augnamið fjelagsins (áður var sagt frá uppruna) — eður og jafnvel uppruna þess — þá er það að vísu satt, að hvert stig og skjeið-inum, enn sem meðal fyrir einstaklingana, — því í sjerhverju af þeim, á manns sjðferðisleg fullkomnun, lagar framan fyrir eiga að skapast, gjegnum þessi ýmislega stig; af eflast — mannsins sjðferðislegar framfarir. Enn eins verður maður að gjæta, að því ull, að líð sjðferðislega fjelag er augnamiðið í sjálfu sjer, og maðurinn gjefur meðal fyrir þetta samfjelag. — Því þessi sjðferðislega skjeiðinum, hafa í sjer innri óendanlegleika, — á hverju sjðferðislegu skjeiðinnunni veldur andans vald, Guðsvilji með-hir manni í hverju þessara skjeiðinna, og þessu valdi hlýtur maður að eigna óendanlegt gildi í sjálfu sjer. Eins og heildin á þessvegna meðal fyrir ljómana, eins eru einstaklingarnir meðal fyrir heildina. Þessum tveimur atvegunum, verður maður að útrýma, nl., að fjelagið sje einungis meðal fyrir ljómana, og að mennirnir sjeu einungis meðal fyrir samfjelagið. Þetta sjðasta er skoðun harð-valdanna, þar voru borgararnir skoðaðir sem meðal, þar var ekkjert spurt um hagsmuni einstaklingsins, heldur um gagn þeirra í hinu borgaralega ríkisstjórn. Sama, eða líkt ítreka-